

## POSTANOWIENIE

11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Doliwa

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2024 r. w Warszawie  
skargi kasacyjnej P. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z 7 grudnia 2020 r., II Ca 847/19,

w sprawie z wniosku T. spółki akcyjnej w K.

z udziałem M. B., A. B. i P. S.

o zasiedzenie,

**1. oddała skargę kasacyjną;**

**2. zasądza od uczestnika P. S. na rzecz wnioskodawcy T.  
spółki akcyjnej w K. 240 (dwieście czterdzieści) złotych kosztów  
postępowania kasacyjnego.**

Adam Doliwa

Jacek Grela

Krzysztof Wesołowski

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Oleśnicy stwierdził, że E. spółka akcyjna w W. - jako poprzednik prawny T. spółka akcyjna w K. nabyła przez zasiedzenie z dniem 1 lutego 2009 r. określoną służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu oraz że T. spółka akcyjna w K. nabyła przez

zasiedzenie z dniem 27 listopada 2011 r. służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Postanowieniem z 7 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zmienił ww. postanowienie w punkcie I jedynie w zakresie daty zasiedzenia, oznaczając ją na dzień 8 stycznia 2011 r. oraz oddalił apelację uczestników postępowania.

Sąd drugiej instancji ustalił, że uczestnicy postępowania M. B., A. B. i P. S. są właścicielami nieruchomości stanowiącej działkę nr [...], położoną w O.. Na nieruchomości tej posadowione są urządzenia przesyłowe w postaci linii energetycznej.

Sąd Okręgowy wskazał, że przed dniem wejścia w życie zmiany ustawy Kodeks cywilny, tj. przed 1 sierpnia 2008 r., a wprowadzającą instytucję służebności przesyłu, możliwe było ustanowienie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu w drodze zasiedzenia. Sąd uznał, że nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu, które ingeruje w prawo własności, lecz nie pozbawia właściciela nieruchomości obciążonej wszystkich uprawnień wskazanych w art. 140 k.c., nie narusza istoty tego prawa, w żadnym razie nie prowadząc do wywłaszczenia. Tym samym nie można mówić w rozpoznawanej sprawie o naruszeniu przepisów Konstytucji.

Zdaniem Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy nie naruszył także przepisów art. 7, art. 172 § 1 i 2 w zw. z art. 292 i art. 305<sup>4</sup> k.c. zasadnie przyjmując, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy E. spółka akcyjna w W. nabyła przez zasiedzenie służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną uczestnik P. S., zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego polegające na jego błędnej wykładni oraz niewłaściwym jego zastosowaniu w sposób, który wpłynął w istotnym stopniu na wynik tej sprawy, tj. art. 305<sup>1</sup> - art. 305<sup>4</sup> k.c. o służebności przesyłu do okresu sprzed 3 sierpnia 2008 r., czyli przed wejściem ich w życie. Sądy pierwszej i drugiej instancji naruszyły w ten sposób art. 3 k.c. przez zastosowanie tak wyinterpretowanych przepisów z mocą wsteczną;

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 2, art.31 ust. 3 i art. 64 ust. 3 Konstytucji RP przez ograniczenie prawa własności uczestników postępowania orzekając, że przedsiębiorstwo przesyłowe „nabyło przez zasiedzenie służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu” określonych linii elektroenergetycznych, czyli orzekły, iż wnioskodawca nabył przez zasiedzenie służebność nieznaną prawu cywilnemu;
3. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c., przez bezpodstawne przyjęcie, że wnioskodawca udowodnił żądania wniosku o zasiedzenie służebności przesyłu;
4. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 321 k.p.c. przez orzeczenie przez Sąd co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem wniosku;
5. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 325 k.p.c., przez akceptację przez Sąd drugiej instancji postanowienia Sądu pierwszej instancji mimo, że Sąd ten uwzględnił wniosek, orzekając w zakresie, który nie był objęty żądaniem wniosku.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty.

**Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogły odnieść oczekiwanego przez skarżącego skutku. Podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy nie jest instancją merytoryczną. Jest Sądem prawa o funkcji kontrolnej. Zasadę tę potwierdza art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c., w myśl którego Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Nie można też podzielić zapatrywania skarżącego, że Sądy *meriti* orzekły ponad żądanie. Znaczenie ma nie tyle określenie omawianego ograniczonego prawa rzeczowego jako służebności przesyłu bądź jako służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, ile spełnienie przesłanek nabycia tego prawa przez zasiedzenie przed bądź po 3 sierpnia 2008 r.

Przechodząc zatem do głównego nurtu rozważań w kontekście zarzutów skargi kasacyjnej obejmujących prawo materialne trzeba podkreślić, że Sąd Najwyższy konsekwentnie dopuszcza jeszcze przed dniem 3 sierpnia 2008 r. możliwość nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (zob. postanowienia SN: z 13 lutego 2015 r., II CSK 310/14; z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15; z 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16; z 2 marca 2017 r., V CSK 356/16; z 28 marca 2017 r., II CSK 462/16; z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 261/16; z 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17; z 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18; z 12 września 2018 r., II CSK 876/16; z 28 maja 2019 r., II CSK 593/18; z 14 marca 2024 r., I CSK 6837/22; zob. też decyzję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 17 maja 2016 r., nr 8585/13, Piekarska i inni przeciwko Polsce).

Powyższa kwestia była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego także z uwzględnieniem argumentacji konstytucyjnej. Jego zdaniem linia orzecnicza zapoczątkowana uchwałą z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, (OSNC 2003, nr 11, poz. 142) nie oznaczała "wykreowania" nieznanego dotychczas prawa rzeczowego, równoznacznego ze złamaniem zasady *numerus clausus* ograniczonych praw rzeczowych. Linia ta bowiem miała solidne podstawy w wykładni art. 285 § 2 k.c., uwzględniającej argumenty funkcjonalne, systemowe i historyczne. Wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy, wykorzystująca tradycyjną konstrukcję służebności gruntowej w celu zaspokajania potrzeb związanych z działalnością przesyłową nie była wynikiem prawotwórstwa sądowego, lecz wynikiem interpretacji, uwzględniającej ujawnione - także wskutek zmian ustrojowych i wzrostu świadomości prawnej - potrzeby społeczno-gospodarcze. Z punktu widzenia ochrony prawa własności rezygnacja z konieczności oznaczania nieruchomości władnącej - stanowiąca konstrukcyjne odstępstwo od art. 285 § 1 k.c. - ma znaczenie drugorzędne, ponieważ zasiedzenie tego rodzaju służebności nie prowadzi do dalej idącej ingerencji w prawa właściciela niż w przypadku tradycyjnej służebności gruntowej. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono zresztą, że rezygnacja ta jest w istocie jedynie technicznym uproszczeniem, służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej. W kontekście tego

odstępstwa warto przy tym zauważyć, że jeszcze przed dniem 3 sierpnia 2008 r. system prawa przewidywał - choć wyjątkowo - możliwość ustanowienia służebności „gruntowej” na rzecz osoby prawnej, a nie każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej (por. art. 286 k.c.). Prezentowane przez Sąd Najwyższy stanowisko nie pomijało również, że instytucja zasiedzenia, skutkująca *ex lege* nieodpłatnym wyzuciem właściciela z przysługującego mu prawa albo - jak w przypadku zasiedzenia służebności - jego ograniczeniem, stanowi bardzo daleko idącą ingerencję w konstytucyjnie chronione prawo własności (por. art. 21 i 64 Konstytucji RP). Jak jednak wskazane zostało, nie można pomijać, że istnienie i utrzymywanie instytucji zasiedzenia w systemie prawa opartym na fundamencie poszanowania wolności i praw człowieka oraz obywatela jest podyktowane tym, iż pełni ona doniosłą rolę społeczną i gospodarczą, eliminując - z korzyścią dla racjonalnego i społecznie użytecznego korzystania z rzeczy - długotrwałą rozbieżność między stanem faktycznym a stanem prawnym, której właściciel nie przeciwstawił się przez wykorzystanie dozwolonych środków prawnych. Racje te są w pełni aktualne także w odniesieniu do zasiedzenia służebności gruntowej zaspokajającej potrzeby przedsiębiorstw przesyłowych, a na straży interesów właścicieli stoją ogólne przesłanki zasiedzenia służebności, określone także w art. 292 k.c. W ich świetle zasiedzenie jest możliwe tylko wtedy, gdy właściciel przez odpowiednio długi czas nie przeciwstawił się, choć było to możliwe, korzystaniu z jego nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe w zakresie służącym eksploatacji trwałych i widocznych urządzeń. Zarazem nie ma wystarczających podstaw by przyjąć, że bierność właścicieli nieruchomości „obciążonych” takimi urządzeniami faktycznie wynikała jedynie - albo choćby tylko głównie - z przekonania, iż tego rodzaju korzystanie nie może prowadzić do zasiedzenia służebności ze względu na przesłankę określoną w art. 285 § 2 k.c. Trudno zatem twierdzić, że dopuszczenie takiej możliwości było dla nich zaskoczeniem, godzącym w niedozwolony sposób w ich bezpieczeństwo prawne (zob. zwłaszcza postanowienie SN z 12 września 2018 r., II CSK 876/16 i tam przywoływane wcześniejsze orzecznictwo).

Skarżący nie przedstawił przekonującego wyводу, który uzasadniałby zmianę ukształtowanej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego dotyczącej wykładni art. 292 w zw. z art. 285 § 1 i 2 k.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>14</sup> k.p.c., oddalił skargę kasacyjną oraz na podstawie art. 108 § 1, art. 520 § 3 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398<sup>21</sup> k.p.c. rozstrzygnął o kosztach postępowania kasacyjnego.

[SOP]

[ms]